

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ФАКУЛТЕТ ЗАШТИТЕ НА РАДУ У НИШУ
НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

Одлуком Наставно-научног већа Факултета заштите на раду у Нишу, бр. 03-235/7 од 29. 05. 2014. године, именована је Комисија за оцену и одбрану урађене магистарске тезе под називом *Еколошка свест и управљање отпадом* кандидата Драгана Станковића, дипл. инж. заштите животне средине, у саставу: др Јасмина Радосављевић, ред. проф. Универзитета у Нишу, Факултета заштите на раду у Нишу, председник, др Дарко Надић, ред. проф. Универзитета у Београду, Факултета политичких наука, члан и и др Весна Милтојевић, ред. проф. Универзитета у Нишу, Факултета заштите на раду у Нишу, члан, ментор.

На основу прегледа урађене магистарске тезе и оцене истраживачких резултата подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

Магистарска теза под називом *Еколошка свест и управљање отпадом*, кандидата Драгана Станковића урађена је у складу са дефинисаним проблемом и предметом истраживања, циљем и задацима, хипотетичким оквиром, теоријским основама и методологијом у пријави за израду магистарске тезе на основу које је Наставно-научно веће Факултета заштите на раду у Нишу и одобрило израду магистарске тезе под овим називом.

Урађена магистарска теза садржи два дела: *Еколошка свест и решавање проблема отпада* и *Еколошка свест и управљање отпадом на територији Града Лесковца*. Теза садржи и Резиме на енглеском језику (Summary), Увод, Закључак и Литературу. Садржај рада изложен је на 147 страница, укључујући и Прилог – Анкетни упитник, са 40 графичких приказа и 46 табела. У литератури су наведене 166 референтне библиографске јединице.

У тези се систематизују и критички анализирају досадашња сазнања о узроцима

и последицама еколошке кризе уз посебно апострофирање отпада као еколошког проблема. За доказивање полазних претпоставки примењене су следеће методе: дијалектички метод чији основни принципи омогућавају сагледавање међусобне повезаности, детерминисаности и развојности истраживаних појава, индукција и дедукција, анализа и синтеза, анализа садржаја и компаративна метода. У другом делу рада за приказивање података добијених емпиријским истраживањем коришћена је дескриптивна статистика.

Полазећи од сазнања да се савремено човечанство сусреће са бројним еколошким проблемима, међу којима отпад представља један од најзначајнијих проблема, кандидат Драган Станковић је у оквиру првог дела магистарске тезе извршио операционализацију појмова релевантних за истраживање. У том смислу први део тезе подељен је у две тематске целине. У првој, *Еколошки проблеми и еколошка свест* (стр. 4-23), посебно се указује на досадашњи однос човека и друштва према природи и неоснованост схватања да човек „захваљујући технологији може да превазиђе природу“ (стр. 5). Разматрајући различита полазишта у дефинисању еколошких проблема и еколошке кризе, истиче се да је она производ „профитерског индустријализма, експанзије производних моћи чија сврха није задовољавање аутентичних људских потреба, већ стицање профита или државне акумулације“ (стр. 7). У даљем тексту анализирају се основни узроци еколошке кризе: демографска експлозија (повећање броја становника), загађивање (земљишта, воде и ваздуха), исцрпљивање и потрошња природних ресурса (енергетска криза), уништавање биљних и животињских врста, да би се у делу *Еколошки проблеми и еколошкост општедруштвене свести* указало на неопходност развијања еколошке свести за решавање проблема на релацији човек/друштво – природа. Анализирајући различите приступе у дефинисању еколошке свести, попут психолошког и социоеколошког, кандидат Драган Станковић, посебну пажњу посвећује основним елементима еколошке свести (еколошким знањима, вредновању еколошке ситуације и еколошком понашању) за решавање еколошких проблема (стр. 18-23). У том смислу тврди да ће „промене у вредносним системима, прихватање принципа еколошке етике који су основа за формирање еколошке свести и еколошке културе, поштовање живота, одговорност и штедљивост, као доминантне вредности, допринеће да промене и творевине настале као последица материјалне и духовне интервенције људског друштва у природи, друштву и мишљењу олакшају одржање, продужетак и напредак људског друштва. Односно, допринеће прихватању модела одрживог развоја као јединог могућег ...“ (стр. 22).

У другој тематској целини првог дела *Отпад и управљање отпадом* (стр. 24 – 48) указује се на отпад као један од најзначајнијих еколошких проблем и посебно истиче да „неадекватно одлагање отпада негативно утиче на животну средину“ (стр. 25). Поштујући основне принципе израде овакве врсте радова и у овој тематској целини, осим што се даје историјски приказ решавања проблема отпада, дефинишу се основни појамови при чему се полази од одређења отпада као сваког материјала или „предмета који настаје у току обављања производне, услужне или друге делатности, предмети искључени из употребе, као и отпадне материје које настају у потрошњи и које са аспекта произвођача, односно потрошача нису за даље коришћење и морају се одбацити“ (стр. 26) уз детаљно објашњење различитих врста отпада. У овом делу магистарске тезе, посебно је указано на различите врсте отпада и њихов утицај на животну средину (стр. 29 – 39) и здравље људи. У даљем тексту указује се на различите методе третирања отпада и значај интегралног управљања отпадом као предусловом остваривања општеприхваћеног модела развоја – одрживог развоја. Имајћи у виду да је управљање отпадом у тесној вези са законском регулативом, кандидат у овом делу рада посебну пажњу посвећује законској регулативи из области управљања отпадом како у Европској Унији тако и на територији наше земље.

У другом делу магистарске тезе *Еколошка свест и управљање отпадом на територији Града Лесковца* (стр. 69–125) изложени су резултати емпиријског истраживања спроведеног на територији Града Лесковца. И овај део магистарске тезе подељен је у две тематске целине. У првој, после кратких напомена о месту истраживања, детаљно је анализиран начин управљања отпадом пре и после усвајања Стратегије управљања отпадом за период 2011-2019. год. Дефинисани су циљеви и хипотезе истраживања. Истраживање је обављено на случајно изабраном узорку и њиме је обухваћено 300 испитаника, различитог пола, степена образовања, година старости, радног статуса. У складу са предметом и коришћеним истраживачким методама, примењени су одговарајући статистички поступци који омогућавају приказивање добијених података и њихову анализу: дистрибуција фреквенције, проценти, χ^2 тест, коефицијент контигенције (C), а добијени подаци приказани су табеларно и графички.

Друга тематска целина садржи резултате и дискусију података добијених емпиријским истраживањем. На основу анализе података изведени су следећи закључци „становници Града Лесковца препознају основне проблеме везане за отпад, међутим еколошка свест још увек није развијена у довољној мери да би грађани у

потпуности схватили важност контролисаног решавања отпада за животну средину и здравље људи. Највећи проблеми у вези са отпадом за грађане Лесковца су: немарност грађана и постојање великог броја „дивљих“ депонија. Грађани Лесковца су свесни да „дивље“ депоније загађују животну средину. Велики део грађана Лесковца није упознат са усвојеном законском регулативом из области управљања отпадом. Више од половине становника не зна да је према Закону о управљању отпадом забрањено спаљивање отпада. Грађани Лесковца су свесни да комунални отпад загађује реке Јабланичког округа. Велики број грађана Лесковца не зна шта је ПЕТ амбалажа нити колика је штетност ове амбалаже за животну средину. Одређени број грађана Лесковца би се укључио у процес сортирања отпада и решавање проблема везаних за отпад и управљање отпадом. Грађани Лесковца су упознати са појмом „рециклирање отпада“. Становници Лесковца не поседују знања о штетности електронског отпада за животну средину и начинима решавања електричног и електронског отпада. У многим питањима испитаници – пензионери поседују више знања у односу на ученике и студенте“ (стр. 127- 128). Истовремено, на основу добијених резултата прва посебна хипотеза: *низак ниво еколошке свести становника Града Лесковца негативно утиче на примену законске регулативе о управљању отпадом* делимично је доказана, друга посебна хипотеза *низак ниво еколошке свести становника Града Лесковца негативно утиче на начин одлагања отпада* је потврђена, трећа посебна хипотеза *да родна припадност утиче на степен развијености еколошке свести грађана Лесковца* није доказана, а четврта посебна хипотеза *радни статус грађана Лесковца утиче на степен развијености еколошке свести* делимично је доказана.

У *Закључним разматрањима* осим сумирања сазнања до којих се дошло анализом садржаја доступне научне и стручне литературе, као и документа усвојених на националном нивоу кандидат Драган Станковић закључује да је економски раст подстакао безкрупозно трошење екосистема и ресурса, те да је решавање еколошких проблема могуће једино мултидисциплинарним приступом, правилним конципирањем еколошке политике уз истовремену примену техничко-технолошких, правно-регулативних, економских и васпитно-образовних метода, као и да еколошка свест има велики удео и значај у решавању еколошких проблема и заштити природе. „Закон о управљању отпадом и Закон о амбалажи и амбалажном отпаду у нашој земљи доприносе побољшању начина поступања са отпадом а самим тим и заштити животне средине. Усвојени закони су усаглашени са Закономима Европске Уније а ради се на изради подзаконских аката који ће још више побољшати управљање отпадом“ – даље

закључује Драган Станковић (стр. 127). Део закључака односи се на управљање отпадом на територији Града Лесковца, при чему се на основу компарације података закључује да је пре доношења Стратегије о управљању отпадом за период 2011-2019. год. сакупљање и одвожење комуналног отпада у Граду Лесковцу вршено само у граду и приградским насељима, те да је на сеоским подручјима било доста „дивљих“ депонија, али да је и у самом Граду Лесковцу због финансијских потешкоћа комуналног предузећа и непримењивања законске регулативе, хигијена била на незавидном нивоу што је допринело да град Лесковац поприми епитет најпрљавијег града у Србији. Истакнуто је да је применом Стратегије управљања отпадом дошло до повећања територије која је обухваћена услугом сакупљања, одвожења и депоновања чврстог комуналног отпада, као и да је дошло до санирања привремене депоније комуналног отпада „Брст“ у Месној заједници Подримце. На територији Града Лесковца почела је са радом прва регионална санитарна депонија у Републици Србији „Жељковац“, на којој је изграђен рециклажни центар где се врши издвајање и сортирање секундарних сировина. Истакнута је и тежња новоформираног предузећа *Porr-Werner&Weber Leskovac doo* да управљање отпадом на територији Града Лесковца буде на највишем нивоу и у складу са Законима и Одлукама из области управљања отпадом. Истовремено, указано је да постоје месне заједнице на територији Града Лесковца у којима грађани не желе да се укључе у систем контролисаног решавања комуналног отпада, као и да лоша путна инфраструктура у неким месним заједницама онемогућава вршење услуга сакупљања и одвожења комуналног отпада, што повезује са економском ситуацијом у земљи и нивоом развоја еколошке свести становништва.

У закључним разматрањима кандидат Драган Станковић даје и предлог мера које би омогућиле подизање нивоа еколошке свести (стр. 129). Пре свега залаже се за организовање јавних трибина и радионица из области управљања отпадом. Осим едукације грађана о потреби примарне селекције отпада, сматра да је неопходна и едукација правних лица о значају издвајања и посебног сакупљања: амбалажног отпада, секундарних сировина, индустријског, медицинског, опасног, електричног и других врста отпада. Имајући у виду да се еколошке вредности усвајају у раном детињству предлаже да се посебно организују предавања за децу школског узраста о значају рециклаже и примарне селекције отпада за животну средину. Правилно сагледавајући значај мас медија у савременом друштву, предлаже и емитовање емисија едукативног карактера на локалним медијима о отпаду и проблемима из области управљања отпадом.

ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

Магистарска теза под називом *Еколошка свест и управљање отпадом* кандидата Драгана Станковића, дипл. инж. заштите животне средине, у потпуности одговара теми прихваћеној од стране Наставно-научног већа Факултета заштите на раду у Нишу и урађена је у складу са методолошким захтевима који важе за овакву врсту научно-стручних радова. Успешно су остварени постављени циљеви и задаци, а резултати истраживања имају и практични значај, те се предлаже Наставно-научном већу Факултета заштите на раду у Нишу, да прихвати Извештај о оцени урађене магистарске тезе и одобри усмену јавну одбрану.

Чланови Комисије:

У Нишу, 2.6.2014.

Др Јасмина Радосављевић, ред. проф., с.р.
Универзитет у Нишу, Факултет заштите на
раду у Нишу, председник

У Београду, 4.6.2014.

Др Дарко Надић, ред. проф., с.р.
Универзитет у Београду, Факултет политичких
наука, члан

Др Весна Милтојевић, ред. проф., с.р.
Универзитет у Нишу, Факултет заштите на
раду у Нишу, члан, ментор